Izhaja vsak dan izvzemši nedelj in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravništvo prostori: 2657 S. Lawndale ave.

Office of publication: 2657 So. Lawndale ave. Telephone: Lawndale 4625.

LETO—YEAR XVI. Cena lista je $6.00. Entered as second-class matter January 23, 1918, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. Chicago, Ill., torek, 28. avgusta (August 28), 1923. Subscription $6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 202.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

KUKLUKSOVSKA PARADA IZZVALA VZNEMIRJENJE IN KRVAV PRETEP.

Korakajoče 'viteze' v belih haljah so ljudje napadli s kroglami, opeko in kamenjem na ulici. Policija je bila brez vsake moči.

IZ PITTSBURGHA JE DOSPELO ŠERIFSKO IN POLICIJSKO OJAČANJE.

Pittsburgh, Pa. — Ljudska množica, broječa kakih 500 ljudi, je ustavila parado naščemljenih kukluksovcev v pittsburškem predmestju Carnegie v soboto zvečer, nakar je prišlo do krvave bitke. Boj je trajal do prihodnjega jutra.

Krogle iz samokresov so ranile mnogo oseb. Neki kukluksovec je bil zadet v glavo tako hudo, da je potem umrl v bolnišnici.

Kukluksovska parada se je vila z avtomobilom odspredaj po cesti. Paradniki so bili oblečeni v bele halje, in obrazi so jim bili zakrinkani. Med sabo so nosili žareče križe. Parada teh pustnih šem je bila skoro eno miljo dolga.

Ko so kukluksovci prišli na sredo mesteca Carnegie, so se ljudje pognali v skupnem navalu na ulice ter vpili: "Doli s kukluksovci!"

Kakor je bilo videti, je bil ta naval skrbno zasnovan, zamišljen in izveden po dogovoru.

Predpustne šeme kukluksove svojati so bile izprva presenečene, in paradniki kar niso mogli priti k sapi. Ko pa so se predramili iz prvega presenečenja, so jeli odrivati napadalce, silili so naprej ter prepevali: "Naprej, krstjanski vojščaki!"

Iz zbrane množice so jele padati krogle na paradnike v belih haljah in z žarečimi križi. Parada je obstala. Ali kmalu se je pričel tepež, ki se je skončal krvavo. Ljudstvo iz mesta se je vsulo na kukluksovsko karavano. Nastal je velikanski hrušč. Ljudje so se lasali, pretepali, streljali. Samokresi so kar regljali v splošnem pretepanju. Nihče ni posebno dobro meril, ker ni mogel, če bi tudi hotel.

Krajevna policija ni mogla narediti miru. Bila je brez vsake moči. Mestna uprava je prosila pomoči iz bližnjega Pittsburgha. In kmalu je več avtomobilov prihitelo s pomožnimi šerifi in policaji, oboroženimi s puškami, samokresi in ponočnimi palicami.

Kukluksovci so se zbirali celo popoldne, da bi imeli potem v velikanskem številu na hribu nad mestecem Carnegie svoje ponočne neumnosti.

Njih voditeljem je bilo povedano, da ne bo dovoljena parada skozi mesto Carnegie.

Okoli enajstih ponoči pa se je kljub temu jela parada viti s hriba doli proti mestu.

Paradniki so morali iti preko glendalskega mosta, ki drži čez majhen potok. Velika množica ljudi se je nemudoma zbrala pri tistem mostu.

Prihitelo je vse polno avtomobilov, ki so popolnoma zaprli pot preko mosta. Ko je dospela parada dotja, ni mogla več naprej.

Kukluksovci se niso prav nič zmenili za klice, ki so zahtevali, naj odstranijo kukluksovci ameriško zastavo, ki so jo nosili pred parado. Niti se ni zdelo, da mislijo iti nazaj. Več kakor pol ure se ni parada nikamor ganila z mesta pred mostom. Ali nenadoma pa so se kukluksovci zagnali v avtomobile, jih potisnili z mostu ter si tako naredili pot preko njega prosto. Parada je šla naprej kaka dva bloka. Meščanstvo je metalo nanje opeko in kamenje.

Ojačenim redarjem se je šele zgodaj zjutraj naslednji dan posrečilo razgnati kukluksovce ter narediti mir v razburjenem mestecu Carnegie.

Američani dobili koncesije v Rusiji.

Rim, 27. avg. — Tukajšnja ruska sovjetska trgovska komisija poroča, da so ameriški petrolejski interesi dobili velike koncesije v Georgiji na Kavkazu.

Pregled dnevnih dogodkov.

Amerika.

Špekuliranja o predsedniških kandidatih v prihodnjem letu.

Predsednik Coolidge podpira Woodovo politiko na Filipinih.

Governer Pinchot konferira z zastopniki rudarjev in baronov antracita.

Kukluksi izzvali krvave nemire v Pittsburghu.

Miljonarjev sin obtožen posilstva 15-letne deklice.

Inozemstvo.

Napetost med Jugoslavijo in Italijo.

Punt v španski armadi se razširja.

Poincare je zopet izjavil, da Francozi ostanejo v Porurhrju, dokler Nemčija ne plača.

Delavci v Nemčiji dobili mezde na podlagi zlate valute.

Generalna stavka na Grškem končana.

Volitve na Irskem so se vršile med krvavimi boji.

COOLIDGE IN WOOD SE STRINJATA.

S tem, da se je administracija izrekla za governerjevo politiko na Filipinih, je še bolj poostrila razdor med Zdr. državami in Filipinci.

WOODOVA POLITIKA GRE ZA KONTROLO PEŠČICE AMERIŠKIH KAPITALISTOV NA FILIPINIH.

Washington, D. C. — S tem, da administracija odobruje in podpira politiko generalnega governerja Wooda, ki gre, kakor pravijo, za tem, da bi bili Filipinci podvrženi vojaški diktaturi, je še povečala razdor med Združenimi državami in filipinskih otočjem ter pospešila prihod filipinske neodvisnosti.

Tako so se izjavili tukajšnji filipinski zastopniki, ko so bili obveščeni, da se predsednik Coolidge popolnoma strinja z Woodovimi političnimi smernicami na filipinskem otočju. Wood si prizadeva uvesti na Filipinih vojaško diktaturo, izničiti vsakršno progresivno legislacijo in podvreči Filipince kontroli skupine ameriških kapitalistov.

Pripravljenost predsednika Coolidga, pomagati generalu Woodu, da bi se ta mirnim potom pobotal s filipinskimi zastopniki, pripravljenost, ki je bila izražena zaeno z nakano naše administracije, podpirati generala Wooda v njegovih političnih korakih,

(Dalje na 3. strani.)

Generalna stavka v Vera Cruzu.

V mehiškem pristaniščnem mestu je izbruhnila nova stavka in delavci kontrolirajo mesto.

Mexico City, 27. avg. — Generalna stavka v Vera Cruzu, ki traja že pet dni, se je začela razširjati na druga mesta. Predsednik Obregon je sklical izredno sejo kabineta glede stavke. Železničarji na progi v Pueblo so se pridružili stavki.

Stavka v Vera Cruzu je popolna in stavkarji so gospodarji v mestu. Vse delavske organizacije so se pridružile boju Unije za zniževanje stanarine. Ta boj traja že čez leto dni.

Zavezniki odidejo iz Turčije v treh tednih.

Carigrad, 27. avg. — Zavezniki morajo zdaj izpolniti svojo obljubo, da njihove čete in bojne ladje izpraznijo Turčijo v treh tednih po ratificiranju mirovne pogodbe. Velika skupščina v Angori je ratificirala lozansko pogodbo zadnji petek. Angleški transportni parnik je včeraj zapustil Carigrad s 1500 možmi in artilerijo; odrinil je poti Egiptu. Francozi se tudi pripravljajo na odhod.

Ko bo izpraznitev končana, pride Kemal paša v Carigrad in vršile se bodo velike slavnosti.

ZAPAD BO DOLOČIL PREDS. KANDIDATA NA REPUBLIKANSKI STRANI.

Na vzhodu, in sicer v New Yorku, Pennsylvaniji in New Jerseyju bo bojišče, ali zapad pa bo odločilen činitelj v tistem boju.

POLITIČNA MOČ PREDSEDNIKA COOLIDGA JE NEGOTOVA IN SLABŠA OD HARDINGOVE.

Washington, D. C. — Zapad bo določil, koga bodo republikanci postavili za predsedniškega kandidata prihodnje leto.

To je postalo jasno malo več kakor pred tremi tedni, ko je postal Calvin Coolidge predsednik Združenih držav in obenem vodilni aspirant za republikansko nominacijo l. 1924.

Za nominacijo je Coolidge šibkejši od Hardinga, ali za izvolitev bo najbrž močnejši, če ga bo republikanska stranka nominirala, kakor misli večina političnih voditeljev.

Ponovna nominacija pokojnega Hardinga je bila čisto gotova stvar. Republikanci, ki jih politikarji smatrajo za morebitne tekmece proti predsedniku Coolidgu, so sklenili počakati zasedaj ter iti šele l. 1928 v boj za nominacijo. Videli so v Hardingu preveliko politično osebnost za renominacijo, da bi si upali izpodbijati Hardingovo kandidaturo ter se sami potegovati vsak za svojo lastno nominacijo.

Sedaj je položaj izpremenjen. Očividno je, da ni postal Coolidge dedič Hardingove politične moči v republikanski stranki. Morda si jo pridobi približno še o pravem času, in njegovi prijatelji, ki propagirajo njegove politične ambicije, si prizadevajo prisvojiti zadnjo betvico moči pokojnega predsednika za Coolidga.

Kakor napovedujejo politični opazovalci, si ne bo odtujil predsednik Coolidge nobenega Hardingovega pristaša. Odslovljen ne bo noben uradnik, ki ga je nastavil Harding, in vse Hardingove obljube bodo izpolnjene, kakor bi bile, če bi bil ostal Harding še pri življenju. Celo pravosodni minister Daugherty, ki ga je Harding imenoval za kabinetnega člana iz popolnoma zasebnih razlogov, bo še nadalje ostal v kabinetu.

Dasi pričenja Coolidge politično dirko za nominacijo mnogo šibkejši, kakor pa je bil Harding, je po svoji najvišji službi v deželi vendarle volilni kandidat. Na konvencijo pojde morda z večjim številom delegatov kakor katerikoli drugi kandidat.

Imel bo za sabo celo delegacijo iz New Englanda in z juga, kjer prevladuje zvezna patronaže. To mu bo dalo 400 glasov na konvenciji, ki bo sestojala iz kakih 1,000 delegatov in delegatinj.

Na vzhodu, in sicer v New Yorku, Pennsylvaniji in New Jersey bo bojno polje, a zapad pa bo tisti del naše dežele, ki bo imel zadnjo in odločilno besedo glede republikanske predsedniške nominacije.

Naznamenitejši in najvažnejši nasprotnik predsednika Coolidga bo Hiram Johnson iz Californije. Že l. 1920. je bil močan v predsednih primarnih volitvah po zapadnih državah, in njegovi prijatelji so zatrdno prepričani, da bo prihodnje leto še močnejši.

Johnson je prišel v narodni politiki v ospredje kot progresivec in zato je imel za sabo progresivni zapad. Coolidge je konservativec in reakcijonarec, pač tipičen sin konservativnega in re-

(Dalje na 3. strani.)

50 miljonov v zlatu privlekli na dan z morskega dna.

London, 27. avg. — Potapljači, ki so bili precej časa na delu, so končno dosegli potopljen parnik "Egypt" in privlekli na dan 50 miljonov dolarjev v zlatu. Zdaj bodo skušali dobiti še srebro, ki leži v parnikovi blagajni. Parnik se je bil potopil 21. maja 1922. v koliziji s francoskim parnikom "Seine". Potapljači so našli ladjo šest milj proč od mesta nesreče in 64 fatomov globoko na dnu morja.

POLICIJSKI NAČELNIK OAKS IN GALONA ŽGANJA.

Los Angeles, Cal. — (Feder. Press.) — Tukajšnji policijski načelnik Oaks, ki se je bil pred nekaj meseci "proslavil", ko je velel aretirati pisatelja Uptona Sinclairja, ko je ta čital štrajkarjem točke iz ameriške ustave, je suspendiran na obtožbo, da je prevažal žganje v svojem avtomobilu. Pri zaslišanju je prišlo na dan, da je bil načelnik Oaks aretiran v San Franciscu, ko je imel galono žganja pri sebi v avtomobilu.

UPOR V ŠPANSKI ARMADI SE ŠIRI.

Revolta vojakov v Malagi se je razširila na druga mesta; delavci se dvigajo proti vojni.

Madrid, 27. avg. — Upor osmega pešpolka v Malagi zadnji četrtek je vzbudil veliko senzacijo po vsej Španiji. In ne samo to. Revolta vojakov se razširja na druga mesta, kjer je v teku mobilizacija čet za maročansko fronto. Vojaški punt in izgredi so izbruhnili v Valenciji, Burgosu in Salamanci.

Revolta v Malagi je silno pretresla vladne kroge. Več polkov, ki so dospeli v Malago, je dobilo povelje, da se še tisto noč ukrcajo na transportni parnik "Barcelo", ki jih odpelje v Melillo v Maroku. Čete so že stale na pomolu, ko so vojaki pešpolka iz Bilbava odkorakali s pomola s klici: "Ne gremo na parnik! Doli z vojno!" Neki oficir, ki je hotel ustaviti upornike, je bil ustreljen na mestu. V pristanišču je zavladala velika konfusija. Rebelni vojaki, ki so odšli v mesto, so bili nadvladani šele drugi dan in v silo odgnani na parnik. Voditelji upora so bili aretirani in ustreljeni v petek zjutraj. Kakor poročajo, je bilo deset do dvajset mož ustreljenih. Vlada dolži komuniste, da so zanetili vojaško revolto.

V madridski vojašnici so bili včeraj aretirani trije moški, ki so delili med vojake letake s pozivom na revolto. Generalna stavka proti vojni v Bilbau še ni končana in kažejo re znamenja, da se štrajk razširi na druga industrijska središča.

Špansko ljudstvo godrnja, ker vlada noče objavljati pravih poročil o izgubah na bojišču. Vlada nadaljuje s taktiko iz leta 1921., ko ni objavila nobenega seznama mrtvih in ranjenih, dokler ni bila španska armada docela poražena pred Melillo.

Španska vlada je v soboto zaključila, da bo nadaljevala vojno z upornimi Muri v Maroku toliko časa, da stare domačine, pa naj stane, kar hoče. General Martinez Anido je dobil vrhovno poveljstvo španske armade v Maroku. Anido je takoj zahteval 40,000 novih pešcev.

London, 27. avg. — "Daily Express" je prejel poročilo iz Maroka, da so Muri naštelil 739 mrtvih Špancev pred bitko pri Tifaruinu, medtem ko jih je vzelo dva dni, predno so odstranili španske ranjence z bojišča. Plen, ki so ga zajeli Muri, je tako obilen, da je trajalo več dni, predno so ga prepeljali v ozadje bojne črte.

Abdel Krim, vodja rebelnih Murov, je izdal manifest, v katerim pravi, da pogodba s Španijo mora biti zavržena kot je bila anulirana sevrska pogodba s Turčijo. Maročansko ljudstvo — se glasi manifest — je sposobno za samovlado in ne mara španske nadvlade.

Osemnajsti kabel preko Atlantika.

New York, N. Y. — Comercial Cable Co. je pričela te dni polagati osemnajsti brzojavni kabel po dnu Atlantičnega oceana, ki bo vezal Ameriko z Evropo. Novi kabel pojde od Nove Škotije do Havra v Franciji. Daljava znaša 4600 milj in kapaciteta kabla bo 12000 besed v minuti. To bo najdaljši in najhrzejši kabel med Ameriko in Evropo.

Napetost med Jugoslavijo in Italijo.

Italijanska fašistovska vlada taji, da je poslala ultimat v Belgrad, istočasno pa krožijo po Rimu vesti, da bo Mussolini pretrgal vsa pogajanja z Jugoslavijo, če belgradska vlada ne sprejme v celoti njegovih zahtev glede Reke.

Rim, 27. avg. — Poročila, da bo Mussolini pretrgal vsa nadaljna pogajanja z Jugoslavijo glede Reke, a ko belgradska vlada ne sprejme njegovih zahtev v celoti, se vzdržujejo.

Vlada je včeraj oficijelno tajila, da je poslala ultimat v Belgrad, toda iz dobro informiranih krogov se javlja, da se je Mussolini že naveličal "zavlačevanja s strani jugoslovanske vlade glede končne rešitve reškega vprašanja."

Spor med Italijo in Jugoslavijo je bil zadnje čase še bolj kompliciran, ko je Mussolini izvedel, da se Jugoslavija pogaja z neko angleško družbo radi gradnje nove železnice in pristanišča v Dalmaciji, ki ima nadomestiti Reko kot izhodišče za jugoslovansko trgovino do morja. Italijani pravijo, da so zato pristali na kompromis z Jugoslavijo in dovolili avtonomijo Reki ter kontrolo pristanišča pod mešano komisijo z enim Italijanom, enim Rečanom in enim Jugoslovanom, da preprečijo komercialno smrt Reke. Ko so pa Italijani slišali, da hoče Jugoslavija zgraditi novo, moderno pristanišče in takorekoč bojkotirati Reko, je njihov srd nad Jugoslavijo toliko večji.

Mezde v Nemčiji na zlati podlagi.

Vlada je končno udala zahtevam delavcev in stabilizirala marke.

Berlin, 27. avg. — Po dolgotrajnem pričkanju in konferiranju, ki je trajalo že mesece, je bilo končno sklenjeno, da se mezde v Nemčiji izplačujejo na podlagi zlate marke, toda za eno tretjino manj kakor v predvojnem času.

Sklep je bil storjen na konferenci zastopnikov vlade, delavskih organizacij in delodajalcev, ki se je vršila v Berlinu v soboto. Kakor hitro se izvrše vse potrebne izpremembe, bodo delavci prejemali tedensko mezdo v papirnatih markah na temelju zlate valute.

ZRAČNA POŠTA SE JE OBNESLA.

Chicago, Ill. — Ena največjih in najnapornejših preizkušenj v zgodovini zračne plovbe je bila dokončana v nedeljo, ko se je zračno letalo spustilo v New Yorku in San Franciscu na tla ter se iznebilo cele vrste poštnih vreč, nabasanih s pismi in drugimi poštnimi pošiljatvami.

Od zadnjega torka sem so zračna letala brnela preko kontinenta ter spojila dežele osemkrat v manj kakor petih dneh med Atlantikom in Pacifikom.

Ta preizkušnja se je taku obnesla, da misli zvezna poštna uprava uvesti redno zračno pošto med New Yorkom in San Franciscom.

Bolgarski poslanik v Pragi ustreljen.

Praga, Čehoslovakija, 27. avg. — Rajko Daskalov, bolgarski poslanik in vnet pristaš Stambulijskega, je bil včeraj opoldne ustreljen. Atanas Nikolov, 26-letni Bolgar, je iztrelil vanj tri krogle iz revolverja. Morilec je bil takoj aretiran. Daskalov je umrl na operacijski mizi v bolnišnici.

Rusija dobi rezervno armado.

Moskva, 27. avg. — Sovjetski zvezni svet komisarjev je odredil, da se organizira nova teritorijelna rdeča armada v obliki *rezerv*. V prihodnjem januarju stopi v veljavo splošno dolžnostno vežbanje v orožju za mladeniče, ki dopolnijo 16. leto.

POINCARE JE ZOPET PRIDIGAL.

Pri običajnem nedeljskem odkritju spomenika je zopet ponovil grožnjo: "Nemčija, plačaj, če ne, ostanemo v Poruhrju!"

Pariz, 27. avg. — Ministrski predsednik Poincare je včeraj zopet govoril pri odkritju dveh vojnih spomenikov (Francozi vsako nedeljo odkrijejo po enega ali več spomenikov na bivšem bojišču). Prvi govor je bil v vasi Chassey v Loreni, drugi pa v drugi lorenski vasi Gondrecourt, kjer je bil odkrit spomenik nekemu ameriškemu vojaku.

V prvem govoru je Poincare posredno odgovoril Stresemannu, ki je zadnji petek naznanil reparacijski program nove nemške vlade. Poincarejev odgovor je bil kratek: "Plačajte, kar ste nam dolžni, če hočete dobiti Poruhrje nazaj. Ako ne plačate, ostanemo v Poruhrju." Nato je govoril o vojni leta 1871. in slikal položaj Francije in zaveznikov, kakršen bi bil, če bi bila Nemčija zmagala v zadnji vojni.

V drugem govoru je pa Poincare nedirektno apeliral za prijateljstvo Amerike in izrekel upanje, da Združene države še simpatizirajo s Francijo.

London, 27. avg. — Poročila iz vladnih krogov se glase, da sta Poincarejeva včerajšnja govora vničila zadnjo iskrico upanja v Londonu, da bo Francija dala Angliji kakšno koncesijo v svrho, da ohrani entento pri življenju.

Cologne, Nemčija, 27. avg. — Francozi so zopet zaplenili sto miljard mark v Essenu. Denar je bil namenjen za plačo javnim nameščencem. Uniji železničarjev so Francozi vzeli šest miljard mark. Druge zaplembe znašajo 125 miljard mark; skupaj v enem dnevu 231 miljard mark. — Obenem se poroča, da je 700 nemških železničarjev odreklo službo pod francosko železniško administracijo.

Včerajšnje demonstracije v Gladbachu za separatno porensko republiko so bile fiasko.

Bruselj, 27. avg. — Belgija je v svojem odgovoru Angliji, ki je bil včeraj objavljen, namignila, da izmenjavanje not med zavezniki ne bo rešilo reparacijske krize in da je čas, da se zavezniki sestanejo na skupni konferenci in z direktnim pogajanjem rešijo med seboj odškodninsko vprašanje.

ZVEZNA SODNA PREPOVED OMILJENA.

Chicago, Ill. — Začasno sodno prepoved, ki jo je izdalo pred dobrim mesecem dni zvezno sodišče proti krojaškim delavcem tukaj v Chicagu, je v soboto omilil zvezni sodnik Adam C. Cliffe.

Sedaj je dovoljeno imeti uniji svojega zastopnika na enem mestu delavnice Mitchell Bros. Ta zastopnik sme govoriti z uslužbenci, ali občevati pa smejo le docela mirnim potom.

Po prvotnem sodnem odloku niso smeli unijski delavci niti govoriti, niti kako drugače občevati z uslužbenci pri tvrdki Mitchell Brothers Co. na 367 W. Adams St. in mnogih drugih podobnih podjetjih.

VREME.

Chicago in okolica: V sredo jasno in hladno. Severnozapadni vetrovi. Temperatura v zadnjih 24. urah: najvišja 70, najnižja 65. Solnce izide ob 6:10, zaide ob 7:02.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) $5.00 na leto. $2.50 za pol leta in $1.25 za tri mesece; Chicago $6.50 na leto, $3.25 za pol leta, $1.65 za tri mesece, in za inozemstvo $8.00.

Naslov za vse, kar ima stik z listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Owned by the Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada $5 per year; Chicago $6.50, and foreign countries $6.00 per year.

"MEMBER of The FEDERATED PRESS"

Datum v oklepaju n. pr. (Julija 31-23) poleg vašega imena na naslovu pomeni da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

KDO PODRAŽUJE PREMOG?

Ako vprašate rudniškega barona, kdo podražuje premog, ne bo treba dolgo čakati na odgovor. Odgovoril bo, da je visoka rudarska mezda zakrivila podražitev premoga. Ako nadlegujete s takim vprašanjem železniškega ravnatelja, je odgovor tak kot od rudniškega podjetnika. In tako kot odgovarja rudniški podjetnik, odgovarjajo vsi privatni bizniški interesi in njih zagovorniki in podporniki.

Ali je res rudarska mezda podražila premog?

Ali je že kdo kdaj slišal ali čital, da so rudarjem povišali mezdo za nakopano tono premoga od pet do šest ali še več dolarjev?

Nihče!

Saj še nihče ni slišal ali čital, da so rudarjem povišali mezdo za tono nakopanega premoga za en dolar.

Slišali in čitali smo, da so rudarji največ zahtevali povišanja štiri in trideset centov pri toni, prejeli jih pa niso.

Premog se je pa podražil v zadnjih letih od izbruha vojne sem za več kot šest dolarjev.

Kdo je spravil diferenco med prejšnjo ceno in sedanjo. Rudarji so prejeli tako drobtinico, da ni vredna, da se omeni. Torej je moral biti nekdo drugi, ki je podražil premog!

Težko ni zdaj uganiti, da so premog podražili rudniški podjetniki, železniški magnatje in drugi privatni bizniški interesi, ki tržijo s premogom.

Ali so imeli ti podraževalni faktorji kakšne vzroke za podražitev premoga? Prav nobenih!

Premog ni primanjkoval v rudnikih. Rudarji tudi niso nakopali premalo premoga. Nekateri strokovnjaki, ki imajo vpogled v premogovo industrijo, izjavljajo, da so rudarji hitreje kopali premog, kot je bilo mogoče ga popaliti.

Ampak imeli so nekakšen izgovor! Kakšen?

Rekli so da primanjkujejo železniški vozovi za prevažanje premoga.

Ali so res primanjkovali železniški vozovi za prevažanje premoga. Niso!

Ljudje, ki so se brigali, ako res primanjkujejo železniški vozovi za prevažanje premoga, so šteli železniške vozove in dognali, da ne primanjkujejo.

Zdaj so se izgovarjali, da primanjkujejo lokomotive za prevažanje premoga.

Tako so se vrstili izgovori drug za drugim z edinim namenom, da se nasuje ljudstvu pesek v oči in da ne spozna profitarskih potez privatnih bizniških interesov.

Burton A. Alden, trgovec s premogom v Worcestru, Mass., izjavlja, da je lani obiskal Norfolk in Baltimore. Ko je vprašal trgovce, ki tržijo s premogom na drobno, zakaj ne morejo dobiti premoga, so mu povedali, da primanjkujejo železniški vozovi in lokomotive. Ampak v ravno tem času, ko je Alden prejemal take odgovore od trgovcev s premogom na drobno, so lahko naložili ladije, ki nosijo po sedem tisoč ton, v par urah s premogom.

Jasno je, ako bi še tona premoga prodajala po deset dolarjev, je menil mr. Alden, tedaj ne morejo železniške družbe računiti za prevoz ene tone premoga $4.54. Ampak če se poviša cena premogu, tedaj lahko železniške družbe računijo po toliko prevoznine od ene tone premoga.

Profitarji seveda ne bodo priznali, da draže premog. Tako neumni niso. To je res.

Ampak profitarji naj ne bodo tako predrzni, da si domišljajo, da mora javnost sprejeti vse za čisto in golo resnico, kar ji oni natvezijo, da prikrijejo svoje dobičkarske manipulacije.

Javnost tudi misli in za to ker misli, ve, da se ni premog podražil zaradi rudarske mezde, ampak poželjivost po vedno večjem profitu pri rudniških podjetnikih, železniških magnatih in drugih privatnih bizniških interesih, ki imajo opraviti z razpečavanjem premoga, je tisti vzrok, kateri draži premog.

JAVNA GOVORNICA.

Glasovi članov S. N. P. J. in čitateljev Prosvete.

Iz okolice Pinleyvilla, Pa. — Še par vrstic, da navade ne opustimo. Ne pišem rad, a ker vidim, da se nihče drugi ne odloči k napisanju par besed, bom pa jaz.

Veselica, ki smo jo imeli dne 28. julija, se je dokaj dobro obnesla, a še bolje bi bilo lahko. Pa dokler ne bomo imeli svoje dvorane, da bi nam prostor zadostoval, se ne moremo nadejati boljšega. Po mojem mnenju bi bilo tudi za nas člane bolje, da bi zgradili svoj prostor. Začetek bi bil res težaven, a če enkrat začnemo, bi šlo, čeravno težko. Počasi ,pravijo ,da se pride daleč.

Omeniti moram malo o pečlarski nerodnosti, reči hočem naprednosti. Finleyvillski pečlarji smo že na trdnem, dosti živali imamo: tri kure in štiri panje čebel. S sopečlarjem sva se domenila, da narediva razprodajo in kdor bo kupil vse čebele, bo dobil tri največje kure povrhu. Čebele prodava vsled tega, ker so preveč razvajene in mislim, če jih bo imel drug gospodar, da se bodo s časom navadile drugih manir. Časi se pač izpreminjajo in človek dobi tudi o čebelah drugačne nazore. Pa da bi rojaki ne mislili, da so te čebele kake navadne muhe. Kaj še!

Pečlarsko številko 1.03 in ½ iz Clintona, Ind., vabim na pečlarsko zabavo dne 3. oktobra. Igrala nam bo izvrstna muzika z "mimnim" inštrumentom. Ha, ha, Maks!

Delovne razmere so pri nas z vsakim dnem boljše za — kompanije. Bil je čas, ko je prišel bos in vprašal majnarja ,koliko ima narejenega "mrtvega dela". In zapisal je v knjigo, delavec pa je dobil plačano. Zdaj pa pride in zapiše kar na "ripo": "Paid from 15. to 30." Zdaj torej še toliko ni vredno "mrtvo delo", da bi ga zapisal v knjigo.

Nesreča tudi nikdar ne počiva. Pred nedavnim sem se namenil na sprehod. Moško se vsedem na tramvaj ali 'štritkaro'. Bilo je sila dosti ljudstva, pa jaz, ki se bolj 'šikavni' človek, sem dobil stol in sedel. Na neki postaji je kara obstala in vsula se je gori cela procesija nepridipravov. Natlačili so voz poulične železnice in niso imeli kam sesti. Človek se mora precej paziti v takem stanju, ko drvi poulična železnica dalje, pa nima sedeža, mora stati in tudi ni kavlja, da bi se zanj obesil in držal. Na karo došli kapucinarji pa se niso držali in tako, ko je kara nekoliko poskočila, sta mi naenkrat sedli kar dve kutarski "peršoni" na kolena. Na glavah sta nosili visoke kapuce, ki so jim pokrivale obličja. Tako sem bil že nekoliko v strahu, ker mislil sem, da so kukluksovci. Skrbel sem, če bom moral dolgo časa nositi težko žival. Zmaknil sem in nepovabljenca na mojih kolenih sta se dvignila. Tedaj sem šele videl, kaj sem moral nositi. Oh, boy, bili sta dve farovški kuharici, ki nosita črno obleko ,in obraz zakrit. Ne vem ravno ,zakaj nosita zakrite obraze ali vsled muh ali kaj. Mogoče se bojita, da bi ju videl kdo drugi kot božji pastir. Njih navade so že lepe in živijo kot tiči. Ko jih pogledaš, se držijo kot svetniki, a čim so v samoti, da jih nihče ne opazuje, so pravi poredneži. Tega seveda ne sliši Kazimir na Dvaindvajseti cesti, ker on je tudi drugače človek. On ne vzame, če mu ne daš.

Pozdrav vsem čitateljem "Prosvete"! — **Frank Pernishek.**

Johnston City, Ill. — Ker je danes delavski razred razcepljen v več političnih organizacij, je bila iz tega vzroka sklicana konferenca dne 3. julija 1923. Na tej konferenci je bilo zastopanih več strokovnih in političnih organizacij, katere so prišle do zaključka, da delavstvo Združenih držav izvede politično borbo v samo eni politični organizaciji, katere ime je Federated Farmer Labor Party.

Radi tega je društvo "Johnston" št. 91 S. N. P. J., na svoji redni seji dne 8. julija prišlo do zaključka, prvič, naj bi vsi člani S. N. P. J. postali člani F. F. L. P. in drugič, da bi vsi člani S. N. P. J. ,ki so državljani Unije pomagali izvoliti v prihodnjem letu kandidate na listi F. F. L. P.—S. N. P. J. naj bi bila zastopana na bodoči konvenciji F. F. L. P. v decembru 1923 ali januarju 1924, na kateri bodo izdelana politična platforma in bo tudi nominacija za predsednika in podpredsednika ter drugih kandidatov.

Na naši seji smo odločili, naj bo to rezolucija, katero naše društvo pošlje vsem društvom S. N. P. J. v razmotrivanje s pomočjo "Prosvete".

Potrjeno s pečatom društva "Johnston", št. 91 S. N. P. J. Odbor: Tony Shragal, predsednik, Paul Cempre in John Slevnik.

*

Razlogi, da smo sprejeli to resolucijo, so sledeči: Danes je znano vsem delavcem Združenih držav Amerike ,da je kapitalizem ne samo po posdinih državah, temveč po vsem svetu organiziran industrijalno in politično. Vsa politična mašina je v rokah kapitalistov, sicer pod dvemi in več imeni, ali enim načelom. To njih načelo se glasi, naj delavec prejemlje za svoje delo samo pet odstotkov, kapitalizem pa naj prejemlje 95 odstotkov. Od teh 95 odstotkov naj prejemlje takozvan srednji razred 35 odstotkov, tako da ostane mali peščici kapitalističnega razreda, katera ne šteje niti osem odstotkov vsega ljudstva v Ameriki, celih 60 odstotkov od vse produkcije.

Radi takih stremljenj kapitalistov je prišlo do odpora med delavskimi vrstami. Delavci so prišli do zaključka, da v poceplјenih svojih organizacijah ni rešitve za delavski razred na političnem polju. Radi tega je bila sezvana konferenca v Chicagu dne 3., 4. in 5. julija, na kateri so bile zastopane vse strokovne in politične organizacije razun S. P. in S. L. P. Na tej konferenci je bil izdelan načrt, po katerem je vstanovljena Federativna kmečko delavska stranka, h kateri so poklicani vsi delavci Združenih držav, ne oziraje se na to, kakega mišljenja so in h kaki organizaciji že spadajo.

Vse stranke, ki se priključijo tej novi stranki, bodo imele pravico poslati delegate na konvencijo F. F. L. P. v decembru 1923 ali januarju 1924, kakor to odloči odbor. Na tej konvenciji bo nominacija za predsednika, podpredsednika in druge javne uradnike, istočasno pa bo tudi izdelana politična platforma. Vsako društvo ali stranka ali poedinec, delavec, ki bo postal član te organizacije, plača $1 letne članarine. In vsi kandidati, ki bodo kandidaturo sprejeli, pa naj bodo po stranki socialisti, komunisti, eselpisti, efelpisti ali karkoli, bodo podpisani po vseh delavcih Amerike, kateri se bodo priključili novi F. F. L. P.

Da je ta stranka bila že ob svojem početku udarjena od vseh reakcijonarjev v Ameriki in proglašena za komunistično, to je umljivo, čeprav je velika laž. Sam program dokazuje ,da je predbacivanje neutemeljeno in je daleč od komunističnega programa.

Program konference je bil označen v "Prosveti" in vsak bistroumni delavec se mora z njim strinjati. Delavstvo Združenih držav Amerike je poceplјeno po konservativnih vodjih poedinih unij in političnih organizacij. Prišel je torej čas, da se mase delavskega razreda same zbudijo in počnejo kaj na svojo roko. Če bi bila poceplјenost koristna, bi bil poceplјen tudi kapitalizem.

Vsi ljudje ne bodo nikdar enako mislili, ali to ni znak, da moramo imeti vsak svojo organizacijo po svoji misli. Delavci moramo v tem oziru posnemati krvosesce, naše neprijatelje in izkoriščevalce. Oni se veselijo naše razcepljenosti in dobro plačajo ljudi, ki se kažejo kot prijatelje delavstva, da pod to krinko lahko delajo med delavskimi vrstami razdor.

Delavski razred Amerike ne priznava socializma pod imenom socialistične stranke ,treba mu je dati torej nekaj drugega, socializem pod drugim imenom. Ameriški narod nam je pokazal vsaj po mestih, da mu je priljubljeno ime "labor"-bolj kot vsako drugo.

Naše društvo "Johnston", št. 91 S. N. P. J. torej prosi vsa društva Slovenske narodne podporne jednote, da to stvar vzamejo v razmotrivanje čimprej ,tem bolje, da bo delavski razred čimbolje zastopan v vladi Združenih držav in poedinih državah Unije. Za odbor — **John Slevnik. Paul Cempre in Tony Shragal.**

Ali veš, zakaj se tvoj deček tako rad potepa z drugimi dečki in uganja rame "poredneži"? Odgovor na to in mnoge uganke v obnašanju otrok najdeš v knjigi "Zakon biogenezije", katero dobiš pri Književni matici S.N.P.J.

Ameriški Egipt.

Egipt se ne more več ponašati, da je edini, ki hrani na svojih tleh ostanke najstarejše civilizacije na svetu. Najnovejša odkritja pradavne majaške civilizacije v Jukatanu, Mehika, so pokazala, da ima tudi Amerika svoj Egipt starin, ki morda prav nič ne zaostaja za afriškim Egiptom.

Jukatanske razvaline so znane že več let, ampak le površno in v majhni meri. Šele ko je ameriški arheolog dr. S. Morley pričel z raziskovanjem in proučevanjem razvalin, je zapadni svet dobil primerno pravo sliko o ostankih primitivne civilizacije, ki je nekoč cvetela na tleh sedanje Mehike.

Prvi, ki se pričel resno zanimati za jukatanske razvaline, je bil E. M. Thompson, ki je bival trideset let v Jukatanu; dvajset let je imel službo ameriškega konzula v Meridi. Ko je spoznal veliko arheološko in zgodovinsko vrednost podrtih starodavnih stavb v okolici Meride, je kupil 10.000 akrov sveta, na katerem se nahaja večji del ruševin glavnega mesta izginolega indijanskega rodu Maja. Prostor, na katerem se nahajajo piramide, templi, palače in druge stavbe Majanov, je tako obsežen kakor Chicago. Ves ta prostor je zarasčen z nizkim rastlinjem in grmičevjem, ki je ohranilo napol podrte stavbe.

Ker pa Thompson ni mogel sam preiskavati razvalin, se je obrnil na Carnegiejevo ustanovo, katera je od njega kupila več sto akrov omenjene goščave in poslala skupino arheologov na lice mesta. Na čelu skupine je dr. S. Morley, ki je izdelal projekt odkopavanja in najel celo armado Indijancev za kopanje. Središče razvalin, kjer je stalo glavno mesto Majanov — domačini pravijo temu mestu Chichen Itza — je pa Thompson po dogovoru s Carnegiejevo ustanovo poklonil jukatanski socialistični vladi, katera se jako zanima za stvar. Carnegiejeva ustanova je obljubila dati $4.000 mesečno za odkopavanje; 500 peonov je že najetih, ki čistijo površje.

Dr. Morley poroča, da je že odkopal dolgo cesto s kolonadami na obeh straneh. Dobil je ogromno zbirko soh, posodja in orožja iz bakra in brona. Šebri v kolonadah, kipi in stene kamnitih palač so pokrite z umetnimi rezbarijami in — kar je najzanimivejše — s hijeroglifi, ki nedvomno pripovedujejo o življenju visoko razvitega in energičnega indijanskega naroda Majanov, ki je živel stoletja pred kristjansko ero na zapadnem svetu in čigar vpliv je segal čez kontinente Severne in Južne Amerike. Hijeroglifi so do danes še nerazumljivi, toda dr. Morley upa, da kmalu najde ključ do te misterijozne pisave in potem bo svet čital slikovito zgodovino tega skrivnostnega ljudstva, ki je neodvisno od starega sveta razvilo svojo civilizacijo, slično staroegiptovski.

Preliminarne najdbe obetajo, da se morda v razvalinah odkrijejo nekatere tajne metode in procesi, s katerimi so stari Majani nadkrilili moderno vedo. Kakor dokazujejo najdeni koledarji, ki so vklesani v ogromne plošče kamna, so majaški modrijani delili čas z veliko preciznostjo in niso imeli prestopnih let kakor jih ima moderni koledar. Odkritelji so tudi našli barvo, ki se je ohranila na kamnu skozi vsa tisočletja. Znanstveniki so nastrgali nekaj te sijajno rdeče, rudene in zelene barve s pročelja palač in templev in jo poslali v laboratorij v svrho, da jo kemiki preiščejo, analizirajo in doženejo tajnost ohranitve.

Ameriški arheologi se morajo v prvi vrsti zahvaliti socialistični vladi Jukatana, katera energično pomaga pri odkrivanju razvalin in je nalašč v ta namen dala zgraditi dobre ceste do pokopanih palač, tako da se turisti lahko zdaj vozijo v avtomobilih iz Meride tja do lica mesta.

Dr. Morley upa, da bo do prihodnjega decembra dober del starodavnega mesta Chichen Itze že odkrit. Arheološka družba se je nastanila v enem izmed odkopanih in dobro ohranjenih templev, v katerega je dala postaviti kopališče in cementna tla.

Ali želiš znati pravilno pisat in čitat angleško? Naroči si "Slovensko-angleško slovnico", katero je izdala in ima na prodaj Književna matica S. N. P. J.

Povest "Jimmie Higgins" je zrcalo duše ameriškega proletarista ob času velike vojne. Dobi se pri Književni matici S. N. P. J.

NOVA KNJIGA! NOVA KNJIGA!

"Pater Malaventura"

in

"V kabaretu"

Spisal Zvonko A. Novak. Ilustracije narisal Stanko Žele.

Izdala in založila Književna matica S.N.P.J.

Povest iz življenja ameriških frančiškanov. To je prva slovenska knjiga v Ameriki, ki ima izvirne slike. Fina trda vezba. Stane $1.50 s poštnino vred. Rojaki, sezite po tej knjigi, ne bo vam žal!

Naročbe sprejema

Književna Matica S. N. P. J.

2657-59 So. Lawndale Ave., Chcago, Ill.

Izpolnite, izrežite in pošljite na gornji naslov sledeči

NAROČILNI LISTEK.

Književna matica S. N. P. J.,
Chicago, Ill.

Tukaj pošiljam $1.50 za knjigo "Pater Malaventura" in "V kabaretu", katero mi pošljite takoj poštnine prosto.

Ime .....

Naslov .....

.....

(Opomba: S tem listkom je treba tudi poslati denar.)

Razne vesti.

PIJANI SUHAŠKI POLICAJ.

Duluth, Minn. — Joseph Muvrin iz Chisholma je bil obtožen, da je delaja "munšaju" v svojem salonu sladkih pijač. Suhaški policaj Frank Buck, ki je obtožil Muvrina, je pa bil obratno obtožen, da je izpil petnajst kozarcev žganja in tri kozarce vina, predno je izvršil aretacijo. Porota je nato razsodila, da policaj, ki izpije 18 meric pijače, ni več v stanju razsoditi o opojnosti devetnajste merice. Muvrin je bil oproščen.

Grška vlada ratificirala lozansko pogodbo.

Atene, 27. avg. — Grško diktatorično ministrstvo je s posebno odredbo razglasilo, da je lozanska mirovna pogodba ratificirana in da vojno stanje s Turčijo je končano.

Generalna stavka na Grškem končana.

Atene, 27. avg. — Generalni štrajk, katerega so vodili komunisti, je bil končan v soboto. Obsedeno stanje, katerega je uvedla vlada tekom stavke, še ni odpravljeno, ker nemiri še niso poleglli. Na stotine delavskih odbornikov je bilo aretiranih.

Protestna stavka v Lisaboni.

Lisabona, Portugalska, 27. avg. — Tu je izbruhnila stavka delavcev v protestu, ker se je kruh podražil. Nekateri časopisi nizo izšli.

Duhovna pretepli do smrti.

Ferrera, Italija, 27. avg. — Neznane osebe so napadle in preteple do smrti katoliškega duhovnika Luna Minzonija. Motiv umora ni znan.

Poljaki izgnali pravoslavnega nadškofa.

Varšava, 27. avg. — Nadškof Šeptycki, grško-katoliški primat Poljski, je bil izgnan radi tega, ker je pomagal Rutencem v vzhodni Galiciji pri gibanju za neodvisnost. Vlada je informirala nadškofa, da se lahko vrne in vrši svojo službo na Poljskem, ako prizna poljsko vlado v vzhodni Galiciji, toda nadškof se še ni podal. Poljska vlada zdaj čaka, kaj poreče Vatikan na to.

Krvave volitve na Irskem.

Dublin, 27. avg. — Medtem ko so volilci danes oddajali glasove za nove poslance, je izbruhnila v Dublinu krvava bitka med republičani in četami Svobodne države. Puške, revolverji in strojnice so pokale kakor za stavo. Število mrtvih in ranjenih še ni znano.

Prva stavka letalcev v Nemčiji.

Berlin, 27. avg. — Pilotje eroplanov na zračni črti Strasburg-Praga so zaštrajkali iz simpatij do tovariša, ki se ni hotel vrniti po odmoru ene ure nazaj v Prago, ko je prispel v Strasburg.

PREDSEDNIK COOLIDGE SE DOCELA STRINJA Z WOODOVO POLITIKO.

(Nadaljevanje s prve strani.)

ne more izpremeniti dejstva, da so Združene države zadaj za imperialistično politiko, ki jo izvaja generalni governer Wood na Filipinih.

"Sedanja kriza je neposredna posledica nasprotstva med dvema dobro znanima političnima sistemoma — in sicer med odgovorno vlado in imperializmom", je dejal eksekutivni tajnik in glavni svetovalec filipinske komisije za neodvisnost Teodoro M. Kalaw. "Odgovorna vlada je vlada vladanih in se naslanja na zmožnost, raziskavati dejstva, jih poznati in gledati za primerno zdravilo. "Ali governer Wood ima v mislih vladni sistem, ki se popolnoma razlikuje od pravkar omenjenega. In v prizadevanju, da bi izvedel tisto napačno politiko, je naletel na dve oviri: prvič na obstoječi, ki je v rokah filipinskega prebivalstva, in drugič na postavo samo, ki varje Filipince pred usurpacijo od strani glavnega eksekutivnega uradnika na Filipinih. Edina pot, ki je bila odprta governerju, je bila to, da je odvzel Filipincem tisto oblast, prekršil postavo ter si prilastil oblast, ki mu ne gredo niti po ustavi, niti ne po postavi."

Filipinsko ljudstvo se dobro zaveda, kako dragocene so tiste postavne pridobitve. In nikakor jih ne mara dati iz rok, ne da bi se pokazalo, da jih je nevredno. "Le na en način se da rešiti ta problem, in sicer s popolno politično osamosvojitvijo filipinskega otočja," je rekel Kalaw. "Ta rešitev pa je sedaj bližnja in neizogibnejša zastrantega, ker se je predsednik Coolidge izrazil, da odobruje politiko, ki jo uganja generalni governer Wood na filipinskem otočju."

ZAPAD BO DOLOČIL PREDS. KANDIDATA NA REP. STRANI.

(Nadaljevanje s prve strani.)

akcijonarnega New Englanda. Novi predsednik bo moral dopovedati progresivnemu zapadu in ga prepričati, da ni prekonservativen in prereakcijonaren, kakor bo moral prepričati vzhod Hiram Johnson, da ni preradikalen.

Johnson velja nasplošno sedaj za manj vnetega radikalca, kakor je bil tedaj, ko je prišel v senat. Glasoval je za Fordney-McCumberjevo tarifno postavo, čeprav so drugi republikanci, ki so manj radikalni od njega, glasovali proti njej.

Zapad bo odločeval, kdo bo prihodnji republikanski predsedniški kandidat. Johnson se bo potegoval za nominacijo proti predsedniku Coolidgu. Zapad bo šel s tistim, ki bo zastopal poljedelske in delavske interese v radikalnem smislu. Johnson je skoro v vseh ozirih pristaš starih republikanskih nazadnjakov in gosjakov. Zato je skoro pravilno, če rečemo, da bo Johnson pogorel ravno tako, kakor bo pogorel Coolidge, če bo res zapad odločevalni faktor na prihodnji republikanski konvenciji. Zapad bo stal za kandidatom La Follettovega kova.

Odkod Rockefellerjevi miljoni?

(Leland Olds za Feder, Press.)

Razlika med razredi in dedni privilegiji v Ameriki se lepo pokazujejo v poročilu o dedščinskem davku William Rockefellerja od oljne dinastije, ki vlada po Narodni banki v New Yorku. Poročilo pokazuje $102,584,438 lastnine. Tisoči mezdnih delavcev so plačali svoj dnevni davek za dobrobit tega človeka, čeprav je bil odtegnjen od javnega življenja tako ,da je malokdo vedel, da živi.

Poročilo o tem, dedščinskem davku nam nekoliko posveti na drugi svet, na svet bogatašev, na svet, kjer ima en sam človek ob istem času kar po dvanajst oblek. Toda proračun za vzdrževanje delavskega razreda pa pravijo mogotci, da je previsok, ko je železniačrski odbor določil, da oče delavske družine sme imeti vsaki dve leti po eno novo zimsko in novo letno obleko. A to je še več, kot more danes povprečni delavec z družino doseči v industriji.

Da se pobaha s svojo plemenito osebnostjo, rabi William Rockefeller za dragulje toliko na leto kot zasluži navaden delavec skozi vse leto. Njemu je treba draguljev in platinastih gumbov, zlatih zaponk, posutih z diamanti, on rabi zlato verižico, brožko z rubini in diamanti, da pokaže plemenitost svojega rojstva oljne dinastije.

Kontrola preko industrijalnega življenja v deželi je bila po tem možu iz plemenite oljne dinastije ogromna. Posedoval je 55,686 delnic plodonosnega kapitala Chicago, Milawukee in St. Paul železnice. Njegove delnice odločajo v vodstvu in načinu obratovanja jeklarskih podjetij v Midwalu, kjer ima svojih 39,200 glasov. Svojih 34,924 glasov pa ima pri vodstvu oljne družbe Standard v Kaliforniji, 22,100 iste družbe v Indiani in 27,000 njegovih glasov odloča pri Union oljni družbi v Delawaru. Pa tudi pri drugih oljnih družbah odloča mož s svojim velikim številom glasov, do katerih je upravičen po delnicah. Pri Inspirated Consolidated Copper Co. ima ničmanj kot 28,517 glasov, pri industriji alkohola 17,300 glasov in Pacifični unijski železniški družbi 15,300 glasov in plinarski družbi 11,981 glasov.

Veliko število bank v New Yorku pokazuje, da je ta nekronani kapitalistični kralj njih lastnik ali pa vsaj "pokrovitelj" in da s svojimi glasovi, ki mu jih nudijo delnice, lahko ukaže bankam, komu smejo posoditi denar in komu ne. Pri Narodni mestni banki newyorškega mesta ima oljni plemenitaš svojih 16,480 glasov, torej ima večino glasov pri največjem denarnem zavodu te dežele. 5000 glasov ima pri Guzranty Trust banki in nad 1000 glasov pri bankah: Farmer Loan and Trust, Hanover National, Mechanics and Metal National in U. S. Trust.

Vsega skupaj ima ta "oljnati" plemenitnik ničmanj kot 345,398 glavniških delnic finančnega in industrijalnega življenja v tej deželi. Pa naj človek primerja to ogromno število delnic z onimi par delničarji, ki jih Standard oljna družba ali pa U. S. Steel dovolita svojim delavcem kupiti tekom njih garanja pri družbah skozi vse življenje. Mož, ki ustvarja industrijo in nudi svoje resnično delo ter tvega svoje življenje industriji ne sme biti deležen niti ene desettisočinke delnic, torej nima reči ničesar, plemenitnik, katerega zasluga je samo ta, da se je rodil v hiši drugega mogotca svojega prednika ter je mogoče navaden tepec, pa ima tolike privilegije.

Poleg navedenih delnic William Rockefeller lastuje tudi neko drugo gorko gnezdece s $30,000,000, katero ima varno spravljene v bondih, od katerih mu ni treba plačati prav nikakega davka.

Ne oziraje na to, da živi brezdelno življenje, poseduje silna bogastva, številnejša kot so posedovali vladajoči sloji nekdanjega rimskega cesarstva ali fevdalni mogotci iz srednjeveške dobe. Med tem ko mezdni delavci stradajo, da bi prihranili malo vsotico za nakup kakega pol akra zemlje za pridelovanje najpotrebnejše zelenjave za družino, pa ta mogotec poseduje 51,810 akrov najlepše in najbolj izbrane zemlje v Ameriki, da mu služi za šport in lov. Medtem ko se mora delavčeva žena mučiti, da redi, čisti in pere svoji družini, ima ta mogotec sam ogromno število slug, šoferjev, kuharjev, oblačilcev, stražnikov in služabnikov svojih slug. Delavčeva družina se mora stiskati v bornem stanovanju, on pa sam polega po ogromnih sobanah, na razpolago so mu dvorane stanovanja z neštetimi sobami, kopališča, letovišča, lovski domovi in vse, kot so imeli samo mogočnejši kralji iz srednjega veka.

In to silno bogastvo z vsem luksusom in nepotrebnostmi razkošja bo prešlo na par dedičev, katerj niso nikdar niti s prstom ganili, da bi kaj takega zaslužili. Samo vživali so in vživali bodo dalje neprestano skoži vse življenje, dokler jih ne nadomestijo drugi zajedalci. Njih lastnina pa se vzlic vsemu razkošju in zapravljanju ne bo manjšala, temveč večala in večala, kakor se veča snežena kepa, ako jo valjamo po južnem snegu. To se bo vršilo toliko časa ,dokler bodo delavci tlačanili zajedalcem, katerih niti ne poznajo.

Peter Pajzljovi doživljaji.

Willow Springs, Ill., datum poštnega pečata.

Cenjeni tovariš urednik!

Jutro je bilo megleno, ko sem vstal s svojega ležišča in si izmencal spanec iz oči. Pri uhodu v šotor je ležal Železnij počez in strašno smrčal. Ponoči je nekaj časa rosil lahek dež in ga prepodil iz sena v šotor.

"Kaj pa smrčiš, kakor šentklavške orgle?" sem rekel in ga sunil z nogo, ko sem stopil čezenj.

"Saj ne smrčim," je zaspano odgovoril Železnij in se obrnil na drugo stran.

Šel sem doli k reki, se slekel do pasa in se pošteno umil. Ko sem se vračal, je Krašove zanetil že ogenj in pristavil kavo. Ribničan je nosil drva in jih zlagal poleg ognja.

Zajtrk je bil kmalu napravljen. Kuhana koruza, črna kava, konservirano mleko in kos kruha. Po zajtrku sem rekel: "Jaz grem za delom. Popoldne se vrnem in prinesem s sabo meso na večerjo." Mahnil sem njima z roko v pozdrav in odšel proti železniškemu mostu, ki veže desni in levi breg Čikaškega kanala proti Argu.

Šel sem čez most in se ustavil pri glavnih vratih škrobovne. Uniformirani čuvaj me je ostro pogledal in se zadrl nad mano, po kaj sem prišel.

"Tebi ni nič mar, povedal bom tistemu, ki mu gre mar, po kaj sem prišel," in obrnil sem mu hrbet.

Moj odgovor je silno raztogotil čuvaja. Postal je rdeč ko kuhan rak in se je razkoračil pred mano z besedami: "Jaz ti navijem uro, da boš pomnil, kako se govori z mano," in pri teh besedah je zavihtel svoj količek nad mojo glavo.

"Kar udari," sem rekel. "Saj bom zadnji, nad katerim si stresal svojo čuvajsko radovednost in neotesanost." In stopil sem predenj s pripravljenimi pestmi.

Čuvaju je omahnila roka, kakor da je treščilo vanj. Ozrl sem se, da vidim, kaj je temu vzrok in videl sem, da superintendent stopa iz avtomobila, ki se je ravnokar pripeljal v tovarno.

"Kaj pa je?" je vprašal vljudno.

"O, nič," sem odgovoril. "Vprašati sem prišel za delo, pa se je ta čuvajska klada tako obnašala, da bi jo moral kmalu učiti olike."

"Torej delo iščete? Kdaj pa lahko pričnete?" je vprašal superintendent.

"Kadar je, najljubše mi je jutri," sem odgovoril.

"Dobro," je rekel superintendent. "Kar pridite jutri ob sedmih in začeli bodete." Na to se je obrnil proti čuvaju in mu nekaj pripovedal. Pri tem je kazal name. Čuvaju se je brala zadrega na obrazu, kajti nekaj je momljal, ki se je slišalo kot opravičevanje.

Obrnil sem svoje korake proti mestu in obiskal nekaj svojih znancev. Poldne je bilo kmalu in pohitel sem v restavracijo, da potolažim svoj želodec, ki je že precej glasno godrnjal. Po obedu sem krenil v mesnico in kupil lepo pečenko.

Po lepo tlakovani cesti sem krenil proti Willow Springsu, ki je bila nekaj popolnoma novega zame. Odločil sem se za daljšo pot, da se prepričam, v koliko se je spremenila okolica Willow Springsa v času moje večletne odsotnosti. Vsaka nova hiša me je zanimala, da sem malo postal in si jo ogledal. Bila je že štiri ura popoldne, ko sem napravil veliki ovinek in se bližal našemu šotoru.

Železnij je dremal v senci velike vrbe, pes je veselo zalajal in mi pritekel nasproti. Krašove je popravljal ogenj, Ribničana ni bilo videti in je najbrže kje lovil ribe.

"Halo, Peter," je viknil Krašove, katerega je pasje lajanje opozorilo, da nekdo prihaja, ko je obrnil glavo.

"Halo, halo," sem odgovoril in poredno dodal, "ali se kutarska lenoba vseh lenob še ni naspala? Vstani mrcina kozlovska, če ne, se usmradiš od lenobe."

"Kaj pa je, kaj?" se je oglasil Železnij in gledal debelo okoli sebe.

"Nič ni, vstani, meso za večerjo sem prinesel. Ako ne pojdeš takoj po drva, ne boš večerjal z nami," sem odgovoril Železniju.

"Ako ni nič, bom pa še malo poležal," se je odrezal Železnij.

"Ne boš ne," se je oglasil Ribničan, ki je stopil izza bližnjega grma in imel naročje drv. "Kar vstani, da pojdeš z menoj po drva, katera sem danes nacepil. Ako hočeš živeti klošterško življenje, se kar hitro poberi od tukaj in se vrni v flečkajnarsko graščino. Pri nas ne boš lenobe pasel kot v kloštru. Tukaj boš delal, dokler boš pri nas."

"Ej, ne bodi tako hud Ribničan, saj rad delam," je odgovoril Železnij in se pobral od tal. Šel je k Ribničanu in mu vzel drva iz naročja in zložil poleg ognja.

Pomagal sem Krašoveu pripraviti večerjo, Ribničan in Železnij sta pa pridno nosila drva. Preden je bila večerja pripravljena, je bila zraven ognja zložena lepa skladnica drv. Ko sta se Železnij in Ribničan vrnila z zadnjimi drvmi, je bila večerja že v skledah in na vrečah, ki so služile za namizni prt.

Prisedli smo drug za drugim in molče nakladali na krožnike. Večerja je dobro teknila. Ko je Karšovč prinesel še steklenico starega vina, se je Železniju razvezal jezik.

"Ali bomo nocoj zopet peli?" je vprašal z veselim glasom in se široko smejal. "Jej, to bi me mojster Skaza, ako bi me slišal sinoči peti . . ."

"Nič se ne boj mojstra Skaza," mu je segel Krašove v besedo. "Nocoj ne bomo peli, ampak nocoj boš delal. Doli pojdemo v Lemovo, kjer reka Des Plaines napravi velik ovinek in tam boš pomagal vleči mrežo."

Železnij je malo skremžil obraz, rekel pa ni besede, kajti najbrž se je bal Ribničana in Krašovca, da ga nahrulita s klošterskim lenuhom in podita. Izpil je čašo vina v dušku, ki mu jo je pomolil Krašove. Tako hitro je izginilo vino v njegovem grlu, kakor bi kdo juda vrgel v pekel. Cmoknil je z jezikom, ko je bila čaša prazna. Vstal je in rekel: "No, zdaj pa pojdimo, jaz sem pripravljen."

"Prijatelj, tako hitro ne pojdemo. Najprvo bomo vse pospravili in na to se odpravimo na pot," ga je podučeval Krašovc.

Hiteli smo s pospravljanjem. Ribničan je naprtal Železniju mrežo na hrbet in rekel: "Možan si kakor bik, pa v kloštru lenobo pasel. Za to boš lahko zdaj nosil mrežo, da malo omaješ tvoje ude, ki že postajajo od lenobe drveni."

Železnij je molčal in je stopal hitro ob reki. Pobrali smo vsak svoje orodje in stopali za njim ob reki. Pot je bila utrudljiva. Včasi je gosto grmovje zapiralo pot, včasi pa gosta in visoka močvirnata trava, le semintje je bila steza brez ovir. Hodili smo več ko tri četrt ure, ko je Krašove spregovoril, ki je prvi stopal za Železnijem.

"Pusti zdaj mene naprej. Meni je pot znana in pazi na znamenja."

Prišli smo do velikega gostilniškega vrta, ki je bil zasajen z gostim drevjem. Luna je svetila in jasno je bilo razločiti goste, ki so posamezno ali v skupinah sedeli pri raztresenih mizah. Stopali smo ob vrtu. Zame so bili sami tuji obrazi. Približali smo se velikemu bezgovemu grmu, ko je Krašove dvignil roko v znamenje, in je siknil "pst". Ustavili smo se in Krašove je pokazal na par, ki je sedel za mizo, kakšnih deset korakov od bezgovega grma, na katerega je padala polna lunina svitloba, da je bilo razločno videti poteze na obrazih.

"All ju vidite, tamle sedita. Poslušajte ju, kaj govorita," je tiho šepnil Krašove.

Hotel sem vprašati kdo, ko sem zlezel naprej do Krašovca, a ko sem pogledal natančneje, sem rekel: "Ej, to je pa mojster Skaza v civilni obleki, ako me ne varajo moje oči."

"Tiho," je rekel Krašove in mi položil dlan na usta. "Ako naju slišita, ne bomo mi nič izvedeli."

Pogledal sem nazaj, da vidim, kje sta Ribničan in Železnij. Ribničan je stal poleg mene, Železnij se je pa skrival za mojim hrbtom in se tresel kot šiba na vodi. "Gorje meni, gorje," je momljal in delal križe. "Po meni je, po meni . . ."

"Tiho bodi, strahopetec flečkajnarski," sem mu šepnil v uho, če ne . . ."

Beseda mi je zastala v grlu, kajti tujka, ki je sedela poleg mojstra Skaza je vprla oči v bezgov grm, kakor da bi hotela z njimi pronajti, kaj se skriva za njegovimi vejami.

"Vidiš, to je gospa Zelenčeva," me je podučeval Krašove. "Nekoč je bila zelo vesela in pa domišljava. Zdaj sodeluje pri vsaki prireditvi, ki jo vprizori mojster Skaza sebi v korist. Kdo ve kakšne naklepe zopet kujeta tukaj?"

Pogledal sem jo natančno in jl bral na obrazu, da ima več kot štiri križe na svojem hrbtu. Napel sem uho, da ujamem vsako besedo, ki jo izmenjata.

"Da," je rekel mojster Skaza. "Nič se ne bojte gospa, tem brezvercem na Lawndalski cesti že pokažem, kdo sem in kaj znam."

Obrnil se je proti natakarju, ki je prišel k bližnji mizi in nadaljeval na glas: "En vrček pive in eno smotko." Natakar je prikimal in se je vrnil kmalu s smotko in pivom in odšel proti mizi, ki je bila oddaljena okoli dvajset korakov. — Te pozdravlja Tvoj prijatelj — **Peter Pajzelj.**

Slovenska Narodna Podporna Jednota

Ustanovljena 9. aprila 1904. Inkorp. 17. junija 1907 v državi Illinois.

GLAVNI STAN: 2657-59 SO. LAWNDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbor:

UPRAVNI ODSEK:

Predsednik Vincent Calakar, podpredsednik Andrew Vidrich, R. F. D. 7, Box 81, Johnstown, Pa., gl. tajnik Matthew Turk, tajnik bolniškega oddelka Blaz Nevak, gl. blagajnik John Vogrich, urednik glasila Jože Zavertnik, upravitelj glasila Filip Godina.

POROTNI ODSEK:

John Underwood, predsednik, 407 W. Hay St., Springfield, Ill., Martin Železnikar, Box 276, Barberton, Ohio, Fred A. Vider, Box 673, Ely, Minn., John Turšelj, Box 92, Hendersonville, Pa., John Gorich, 414 W. Hay St., Springfield, Ill.

BOLNIŠKI ODSEK:

OSREDNJE OKROŽJE: Blaz Nevak, predsednik, 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
VZHODNO OKROŽJE: Jacob Ambrožič, Box 286, Moon Run, Pa. John Grdelj, 14821 Pupper Ave., Cleveland, O.
ZAPADNO OKROŽJE: Anton Sular, Box 104, Gross, Kans., za jugozapad. Max Mare, Box 166, Buhl, Minn., za severozapad. Mike Zugel, 3463 S. Winchester St., Murray, Utah.

Nadzorni odbor:

Frank Zaitz, predsednik, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill., Frank Somrak, 5800 Prosser Ave., Cleveland, O., William Sitter, 6404 St. Clair St., Cleveland, Ohio.

Združitveni odbor:

Predsednik: Frank Aleš, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.
Jakob Oven, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.
Jos. Skuk, 6404 Orton Ct., Cleveland, Ohio.

VRHOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kern, 6233 St. Clair Av., Cleveland, O.

POZOR!—Korespondenca z gl. odborniki, ki delajo v glavnem uradu, se vrši takole:

VSA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika se naslovi: Predsedništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVE: Bolniško tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POŠILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednote vobče se naslove: Tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI Z BLAGAJNIŠKIMI POSLI se pošiljajo na naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Vse pritožbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošiljajo Frank Zaitzu, predsedniku nadzornega odbora, žigar naslov je zgoraj.

Vsi prizivi na gl. porotni odsek se naj pošiljajo na naslov: John Underwood, 407 W. Hay St., Springfield, Ill.

Vsi dopisi in drugi spisi, naznanila, oglasi, narodnina in sploh vse kar je v zvezi s glasilom jednote, naj se pošilja na naslov: "Prosveta", 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NAZNANILO IN ZAHVALA.

Z žalostnim srcem naznanjam pretužno vest, da je nemila smrt pretrgala nit življenja moji ljubljeni soprogi in materi

MARIJI MRAVLE

(rojena Mujnik.)

Bila je v bolnišnici v Salida, Colo., na operaciji za golšo dne 10. avgusta in tri dni pozneje dne 13. avgusta, 1923, je za vedno zaspala. Usoda je zahtevala njeno žrtev v starosti 44 let. Pokojnica je bila rojena v Žireh, na Kranjskem. Pogreb se je vršil dne 17. avgusta t. l. po civilnem obredu na pokopališče na Somerset, Colo. Tukaj zapušča mene žalujočega soproga in šest še nedoraslih otrok, dva brata in dve sestri. V starem kraju pa dva brata, eno sestro in mater. Pokojnica je bila članica pri angleškem društvu, katerega članstvo ji je položilo krasni venec in jo spremilo k zadnjem počitku. Iskreno se zahvalim vsem znancem in prijateljem za darovane vence in sveže šopke cvetlje položene okoli krste ,ki so kinčali mrtvaški oder moje pokojne soproge ,ter vsem ,ki so jo obiskali in se vdeležili pogreba. Še posebno se zahvalim članom in članicam društva št. 298, S. N. P. J. in društva 52, S. S. P. Z., ki so se polnoštevilno vdeležili pogreba in skupno položili krasni venec na gomilo moje pokojne soproge in matere ,ter pomagali skrbeti vsestransko, da se je izvršil sprevod na mirodvor. Tebi draga soproga in mati pa želimo, počivaj mirno in lahka bodi tebi ameriške gruda. Žalujoči ostali: John Mravle, soprog, Henry, Louis, Ernest in Victor, sinovi, Zofija in Nelli, hčere. Vsi na Somerset, Colo.

HITRA VOŽNJA V JUGOSLAVIJO

NEW YORK, PLYMOUTH, HAVRE-PARIS

LAFAYETTE . . . Sep. 1, Sep. 29, Nov. 10
LASAVOIE . . . Sep. 6, Oct. 20, Nov. 24
PARIS . . . . . Sep. 12, Oct. 3, Oct. 24
FRANCE . . . . . Sep. 19, Oct. 10, Oct. 31

Pišite po knjižice s povzetki domačemu zastopniku ali na gl. urad:—

FRENCH LINE
135 North Dearborn Street, Chicago, Ill.
19 State Street New York

Josip Jurčič:

DOKTOR ZOBER.

(Dalje.)

"Na oknu uderem papirnato šipo, pomolim puško notri in ustrelim — v eni cevi sem imel kroglo — v kočo; zelena steklenica se razdrobi, žganje se razlije po mizi, bratci so pa od groma moje puške kar otrpnili. Jaz sem bil v hipu med njimi: tripot prekolnem vse skupaj po stari šegi, Lovšu založim eno pestnico okoli ušes in povem, da dobi on in njegov berač v glavo takšno kroglo, kakor je ta v leseni steni, če le še enkrat pomisli na tatvino pri meni, plačam potem prestrašeni babi steklenico in razlito žganje, in grem. Ha, ha, ha!"

"Ali, malo nevarna igra je bila," reče Lisec.

"Človek mora biti včasih mlad in neumen, in jaz sem danes zopet bil. To se imam vašemu pismu zahvaliti, sicer bi mi tak gaudim niti na misel ne bil prišel in bi ne bil vedel, kako tam o meni govore, kakor tudi ne tu pri vas. — A propos, zdaj imava midva obračunanje. Stara babja čeljust je s svojim strahom že kaznovana. Kakor kmetje, tako je tudi ona morda prepričana, da me je sam vrag prinesel pred vaše duri. Ali ni to res ljubeznivo, kako se slučaj in naključje veže meni na uslugo da kaznujem moje nasprotnike? Naj poskusi kdo drugi! Ha, ha, ha!"

Toda sredi smeha doktor umolkne, obraz se mu zresni, in tih koraka dva pota po sobi gori in doli. Lisec spočetka ne odgovori ničesar preveselemu starcu.

"S čim vam morem sicer postreči, gospod doktor?" vpraša Lisec, ko je starec roke menecaje trikrat premeril sobo.

"No" — ogleduje doktor stene — "ali ne stanujete tu mnogo ugodneje, nego v moji stari koči? Pa k stvari. Veseli me, da niste stari goski, ki je bila pri vas, kar takoj verjeli, da v meni stanuje sedem hudičev, če ne več. Veste, sicer mi je vseeno, čisto in popolnoma vseeno, kaj kdo o meni misli, vendar me je malo razveselilo, da ste se nekoliko na mojo stran postavili, ko me je vam tako ljubo risala postavil sem se ji potem nalašč na pot vedoč, da se bo po babje ustrašila. Malo je bilo morda preveč, ali nič ne škoduje. Maščeval sem se, in sicer takoj. — Vi pa, mladi prijatelj moj, niti ne veste, kaj ste sedaj tu v gradu! Kaj sem jaz moral storiti, da se — gospa ni več branila vzeti vas pod svojo streho."

"Ker ste moj; razgovor z gospodično prej poslušali, kakor pravite, potem veste, da mi je povedala, kako je. Svoj vpliv ste uporabili, katerega vsi ne umejo. Jaz vam morem samo pristaviti ,kar sem vam rekel že prej, da mi je stvar sicer nekako neprijetna, vendar kakor so reči zdaj, moram vam biti hvaležen," reče Lisec.

"Na hvaležnost nisem računal, prijatelj! Te besede že dolgo, dolgo ni bilo v mojem leksikonu. Da sem za vas založil svoj vpliv, kakor pravite, ni se zgodilo toliko zaradi vas ,nego zaradi kmetov, kajti to ljudstvo moram vendar še rad imeti, ko bi ga tudi ne hotel in čeprav ne zasluži. Ali vi ste nekak posebno težaven človek. Samo s svojim vplivom ne bi bil dosegel skoro ničesar, ali vsaj bi bil moral napeti zadnje strune, katerih pa iz raznih vzrokov nečem več rabiti. Tako sem se čez dolgo zopet moral in hotel za silo — zlagati. Rekel sem gospej, da ste moj nečak in da ste zaročeni. To je moralo biti, ker — ona (videlo se mu je, da gospe noče imenovati), se vas je bala zaradi svoje hčerke. Neumno babje ljudstvo! Ko sem bil zadnjič tu, je bilo to dete še majhno, sedaj vidim, da je precej lepo vzraslo in je celo res sposobno, zopet kakemu poštenemu človeku zmesti razum. Jaz mislim namreč vas. Zato ste morali biti moj nečak in celo zaročen, in po vrhu tega še z bogato in lepo nevesto. To vam je bilo potrebno povedati, da boste znali molčati, ako pride pogovor na to. Če hočete imeti mir. Sicer mi je vseeno. In to je bil tuji majhen vzrok, da sem, ko sem videl luč pri vas, mislim, še ob pravem času, prišel povedati. Če se vam hoče sanjati, da je bil hudič pri vas, i to vam je svobodno. Sedaj mi pa posvetite po stopnicah, da najdem vrata. Nekoč sem videl tudi po noči kakor mačka, sedaj smo pa stari."

Obrne se in Lisec ni mogel drugega, nego odgovarjaje za njim svetiti.

Sedaj mu je bilo jasno, zakaj mu je gospa pri prvem sprejemu očitala, kako da ni takoj povedal, kdo je, in zakaj ga je vprašala, ali je njegova nevesta bogata. Istotako mu je bilo jasno, kako da je gospa onidan poslala Lino v vas ponj, dasi je že iz tetinega razgovora bil nekoliko povzel razloge druge strani.

Ko prideta po starih stopnicah do vrat, zalaja zunaj grajski Sultan tako ljuto in srdito, in buta ob vrata, da sta nehote oba obstala. Lisec je iz izkustva poznal energijo tega domačega stražarja.

"Aj, hudiča, na to zver sem pa popolnoma pozabil," — pravi tudi Zober. "Pes je star in nikakor ni moj prijatelj že od nekdaj, posebno ne ponoči, poznam ga. E, pa naj nocoj dočaka, bolje zanj, če nagle smrti crkne, nego da ga naposled konjederec dobi."

Rekši sname starec puško dvocevko z ramena, napne jo in dene roko na kljuko, da bi odprl.

"Ne!" prosi Lisec prestrašen in se postavi preden, "streljali ne boste, dokler vam jaz morem braniti. Ves grad bi bil po konci. Ostanite tu."

"Menite li, da sem jaz mož, ki si da braniti, kadar kdo hoče?" vpraša suho smehljaje se Zober.

"Tedaj vas lepo prosim, že zaradi ropota, ki bi ga naredil strel, ne ubijajte psa, ako se vam že ne smili žival, ki po zvestobi prekaša najboljšega prijatelja. Rajši ne hodite strani!"

"To je bila prava moževa beseda! Prav govorite! Pes je zvest. Človek ni. Zato pes ni zaslužil kazni."

In starec se zopet zakrohoče, spne petelina in oprti puško.

"Knjigo napišite o tem: pes je zvest, človek pa zdaja človeka, le človek je nehvaležen."

In zopet se starec glasno zasmeje, toda z nekako resnobo, da je Lisca skoro pretreslo.

"Idimo torej nazaj v vaš brlog, dragi moj nečak, sin sestre moje, katere niti nisem nikoli imel. Ne ostane bi tedaj drugega, nego pri vas prenočiti. Nič se ne ustrašite ,jaz sem z malim zadovoljen."

Vrneta se v sobo tam sede starec na zofo, vrže svoj rdeči fes z glave po mizi in pravi:

"Nemesis, nemesis! Onidan sem vas zapodil iz postelje in iz stanovanja, in evo, jaz moram zdaj vas prositi prenočišča! Jaz sem vaš in pasji jetnik. Sedaj storite, kar hočete!"

"Svojo posteljo vam z veseljem dam na razpolago, gospod doktor!" reče Lisec.

"Sedaj sem že na zofi in sem morda celo vesel, da mi žareče oglje zbirate na grešno glavo." Ton, s katerim je starec govoril, je bil vedno sarkastičen, sicer dobrovoljen in vendar napol žaljiv. Ali govornik je imel sive lase in je vobče kazal nekaj, kar je Lisecu imponiralo.

"Na oknu imate nekaj, kar bi utegnilo biti vino. Ako je sploh kaj alkoholičnega v steklenicah, primeknite mizo in dajte sem. To se razume, da prisedete tudi sami. Ker sva že stopila v tako ozko sorodstvo, se morava vsaj natančnejše seznaniti. In to gre najbolje pri vinu, po stari šegi. Ker moram sam prevzeti zagovor svoje osebe, naj vas takoj potolažim, da sem morda še vendar malo boljši, nego je moj glas, posebno morda nimam toliko hudičev v sebi, kakor vam jih je stara vaša prijateljica poprej slikala."

Lisec je bil medtem primaknil mizo in nanjo postavil steklenico vina. Brižnost gospodične Senčarjeve ga je namreč vedno oskrbovala z dobro pijačo.

Ko sedita vkup, začne stari doktor Lisca izpraševati o njegovih razmerah, kakor ga je nekdaj izpraševala grajska teta.

Počasi se tako med njima začne pogovor, ki je bi od prejšnjega osornega in zbadljivega starčevega vedenja povsem različen in je dobil celo prijateljsko lice. Doktor je bil zgovoren in beseden, niso mu pošla ne vprašanja ne opombe: samo o sebi ni govoril.

Pil je pogostoma, izpraznila sta bila drugo steklenico in večina izpitega je prišla na račun starčev. Vino je bilo močno, vendar ni Lisec čisto nič opazil, da bi se bila pijača starega pivca prijemala, izvzemši, da je morda neizerpnost njegovega besedovanja tudi v pijači zajemala vedno novih predmetov.

"Kaj berete tu?" vpraša Zober, ko je Lisec, zastonj pričakoval njegovega ugovora, odpiral tretjo steklenico, in vzame z druge mize odprto knjižico, katero je Lisec prej ob mraku imel v rokah. Bila je zbirka slovenskih pesmi. Zober nekaj časa prebira in naposled vpraša:

"Imate li več takih knjig?"

"Vzel sem le malo s seboj, da imam čemu za zabavo, kadar ne delam."

"Mnogo itak niste mogli s seboj vzeti takega."

"Ker je naša literatura majhna," odgovori Lisec nekako veselo zavzet zaradi starčevega zanimanja. Zober pregleda vse in potem pravi:

"A vendar nove reči, nova pisava. Stvar je napredovala. Ko sem jaz študiral, zanimal sem se tudi nekoliko za to. Kasneje v Afriki mi je bil še Vodnik ljub tovariš, ki me je spominjal doma in lepe mladosti. Ali potem sem vse zgrešil. Življenje in njegovo prekletstvo zatre vse, posebno meni je. In vendar me skoro veseli videti, da ste tudi vi patrijot, kar mi priča vaše berilo. To sem si že takoj od začetka mislil, ko niste hoteli nemško govoriti z menoj."

"Ker sem videl, da ste prej s kmeti lepo slovensko govorili. Jaz samo z Nemcem govorim nemško, z domačini domače."

"Že prav! To imajo vsi narodi, da svoj jezik spoštujejo. Zahvalite se usodi, da vam je vcepila ta čut v srce. Vendar je še ljubezen do domovine najlepši in najstalnejši med tako imenovanimi blagimi čustvi v človeku. Prijateljstvo se razbije ob prokleti samopridnosti in ob črnem egoizmu, ženska ljubezen je mladosti lepa zvezda — ha! — ali tudi tu prihaja umazana sebičnost, zaduši, kar je dobrega na nji in ogreni dušo, da imaš do konca dni strup v sebi iz onega, od česar si mlad bedak pričakoval sreče; in iz ljubezni se porodi iskra sovraštva, ki ti požge, kar je bilo dobrega v tebi. Le ljubezni do domovine ne, ako si jo res kdaj dobil v srce, kajti če je tudi zamorjena z vso drugo ljubeznijo vred, povrača se ti zopet in zopet in ti je še nekak dušni užitek in tolažba."

Vesel, da je starca spoznal od te strani, vzdigne Lisec čašo in vesel napije Zobru. To ne more biti človek zlega srca!

"Iz vaših besedi posnamem," pravi Lisec, "da niste bili srečni v izboru prijateljev in ljubezni in vas obžalujem . . ."

"Ne potrebujem vašega obžalovanja in nobenega, mladi znanec! Jaz sem trdih kosti in nikdar se nisem dal milovati. To je babje . . . Obžalujte, če hočete mojega "prijatelja" in mojo — ljubo — težko mi je šlo to skozi zobe — kajti, verjemite mi, maščeval sem se onim, ki so mi pomogli do teh nazorov, katere ste slišali, maščeval tako kakor z bodalom v srce, če ne bolje!"

Pri teh besedah zopet zaiskri v starčevem očesu oni neprijetni žar srditosti. Izpije svojo čašo in jo naglo vrti med prsti. Molk postane precej dolg.

Lisec hoče počasi in po malo govor navesti na predmet in reče:

"Če tako hočete, da je le egoizem vodilo blagim čutom, potem je tudi ljubezen do domovine zrasla iz egoizma, čeprav bolj ali manj poblaženega: človek ljubi rojstno zemljo iz hvaležnosti, ker ga je rodila, vzgojila, in mu izkazala dobrote: on ljubi narod, ker je ud njegov in torej tako ljubi sam sebe."

"Poslednje ni istina," odgovori starec, "za mene nikdar ne. Jaz nimam svoji domovini in rodu svojemu biti nikdar za nič hvaležen! Da me je domovina porodila, za to ji nisem dolžan biti hvaležen, ker sem bil tolikokrat že prisiljen misliti, da bi bilo bolje, ko bi me ne bila; koliko muk bi mi ne bilo treba pretrpeti, ki niso v nobeni razmeri z veseljem, ki sem ga morda tudi užil. Vzgojila me je! Kako? Z mojimi solzami in trpljenjem! Oče moj je bil bogat kmet, bogat po tukajšnjih razmerah, a jaz sem medicino študiral z lakoto. Ko sem imel največ apetita, nisem imel kruha. Ha, ha, ha! Sedaj je kruh, ali apetit je šel z vragom.

(Dalje prihodnjič.)

Janko Kernik:

Nedeljska pisma.

XVII.

Teden je minil, kar so mu postavili marmornati spomenik, teden je minil, kar so mu zapeli na grobu,

— — — kjer trava zelena
s trohljivosti znamenja upa
poganja, —

slovesno pesem ,katere tožni glas je mehko božal ginjena srca, — in sedaj počiva truden popotnik v črni, mirni zemlji, na katero nazaj priti mu zabranjuje težki marmor. Zdavnaj je že utihnil njegov glas, čigar donenje je poznal ves beli svet od sinje Adrije do ledenega morja, in zdavnaj se je že umirilo nepokojno srce, iz katerega je poganjala tako divno solzna cvetica poezije. In gorje, vesoljnega sveta gorje, ki ga nosi v prsih gravi pevec, in s katerim trpi za nas, za vse, za ves svet, — ono gorje je nehalo razjedati življenja mozeg, in kragulj, ki ga ne odžene nobena pozemska moč, se je upognil, ko je prišla "zadnja ljub'ca, bela smrt."

Pravijo, da je bil Simon Jenko slovenski Heine. Bral sem obadva mnogokrat, ne z onim suhim kritičnim duhom, ki išče le napake, in se veseli, ako najde le kak tiskovni pogrešek, ne tako; temveč sedel sem v gozdu pod košato jelko, in ko je pihal vetrič tako skrivnostno potemnozelenih vrhovih, in je visoko v zraku nad menoj plaval vran kričeč s svojim hripavim glasom, — sem čital nem in tih besede teh dveh pevcev po božji milosti — a kako različen vtisk. Heine je pravi pesnik, a brez vnetja za svetost poezije. Pri njem prodere redno, kadar mu krekrasno boža ideja onemoglo srce, oni satirični demon, ki vlači v blato najlepša čustva, in kateremu se lastna nese ti bo treslo, kadar ga bereš, — sreča, lastna poguba ni sveta. Srce beri ga, a ne premišljuj njegovih besedi.

In Jenko? On ne pozna one zbadajoče zagrizenosti, pri njem se le redko kdaj oglasi bridki, grenki spomin ,in še tekaj je v svojih besedah veličasten. On je čvrst, čist in mil, kar Heine ni, a zadnji za vendar preko si v originalnosti in velikanstvu idej.

Pa čemu bi s suhoparno besedo opisovali in preiskavali to, kar se vendar besedi odteguje. Čuvstva, ki pridejo iz srca, gredo k srcu, in le to ima brezpogojno pravico soditi o njih.

Revež je, komur so položile bele rojenice solzno cvetko poezije v zibel; a vendar je to nekaka lepa, vesela nasreča.

Saj, ko jame spoznavati svet in resnobo življenja, ko se mu prikazuje vsa naša gola ostudna ničevost in bedarija v svoji pravi podobi, ko vidi, da je vse, kar se sveti in blešči, le razbita steklena črepinja, ki jo obseva mesec, — tedaj mu krasi "solzna cvetka poezije" vsako misel, in njen čarovni kras mu razjasnuje temni, trnjevi pot do spoznanja. In gorje, ki so mu ga podarile rojenice, ono gorje ga stori vzvišenega čez našo uborno počenjanje, — on nosi svoj svet, vesoljnost v čutečih prsih.

Kadar pa pride ljubezen s svojim zakritim, srameljivim krasom, čigar bližč odpira nebo trpečemu zemljanu, — tedaj razvije poezija ves svoj dehteči cvet in vsakdanjež, ki še ne pozna njegove slasti, strmi in gleda plamtečih oči to bleščobo. Vsaj tako cvete na sto let trnjeva aloa, kadar požene rožno steblo kvišku, in se po njem obešajo in vzkipevajo dehteči zvončasti cveti. Cvete — — in umrje.

In kadar dospe pesnik na vrhunec življenja, na vrhunec svoje moči, tja, od koder jame "svak Kronos" navzdol poganjati čile svoje konjiče, tedaj mu kaže jasni dar rojenic vso dolgo, storjeno pot v lepem pomladnjem svitu, in bornost življenja zginjeva pred veselim vtiskom poetičnih obrazov. Mirno, lehko se vleže k počitku, in "solzna cvetka poezije" razvija še svoj zadnji, mokrobleščeči cvet okolo čistega čela trudnega, blagega potopnika:

Ko jaz v gomili črni bom počival,
in zelen mah poraste nad menoj,
veselih časov srečo bo užival,
imel bo jasne dneve narod moj.

XVIII.

Človek mora biti filozof. Ni treba, da bi se ravno lovil v Hegeljevih rebusih, ali da bi Cartesija in Spinoza molil. — dandanes je lehko vsak filozof brez prave filozofije. Jaz imam prijatelja ,ki pravi, da je pri četrtem vrčku piva še platonikar, pri petem bi lehko Pitagora oponašal — a pri šestem je Demokritov učenec. Čul sem one dni, da je tudi ljubljanski mladenemški kandidat gosp. dr. Schaeffer take vrste filozof, samo s Platonom se mu ni mogoče sprijazniti. Pravijo, da je hodil dolgo časa po Dunaju in drugih takih in enakih krajih.

Naš ljubi Klečeplaz tudi ni veliko boljši od imenovanega svojega nemškega brata, a to nas nekoliko tolaži, da je obesil rdeč škapulir na vrat in se vdal rožnekranski filozofiji.

Ni dolgo tega, kar sem govoril z nekim hudomušnim kaplanom o "mladoslovencih". Dotični "gospod" je bil strašno razburjen in razhuden na nje in je dejal po svoji bogoslovski omiki, da so vsi "osli". Jaz sem jel z vsem svojim filozofskim duhom premišljevati ta izrek in sem prišel do sledečega mnenja: Če so to osli, so menda drugi tudi ravno tako osli, in ves svet je le oslovski hlev. Seveda je nekaj teh oslov še "mladih", in ti so posebno muhasti in živi ter brcajo na strani. Drugi so pa "stari", in to so koščene suhe kljuse in nič več za uprežno rabo.

Ni dolgo tega, kar sem govoril z nekim hudomušnim kaplanom o "mladoslovencih". Dotični "gospod" je bil strašno razburjen in razhuden na nje in je dejal po svoji bogoslovski omiki, da so vsi "osli". Jaz sem jel z vsem svojim filozofskim duhom premišljevati ta izrek in sem prišel do sledečega mnenja: Če so to osli, so menda drugi tudi ravno tako osli, in ves svet je le oslovski hlev. Seveda je nekaj teh oslov še "mladih", in ti so posebno muhasti in živi ter brcajo na strani. Drugi so pa "stari", in to so koščene suhe kljuse in nič več za uprežno rabo.

Jaz ne vem, kam bi bil še zašel s to "oslovsko" filozofijo, ko bi se ne bil pri "starih" spomnil zopet našega dragega klečeplaza in prekatoliških ljubljanskih kuharic — ena čreda in en črednik. Kadar bo prejel ta "črednik" za svoje zasluge kakov "orden", Napoleonov ali Gregorjev, vsled katerega bi ga zmerjali: "vitez", tedaj bo tudi vedel svoj dotični grb okusno in znamenito izdelati; kaj ne, na eni strani: gnojne vile, na drugi pa: škapulir. Svetega Izidorja rišejo s cepcem v roki, zakaj bi ne klečeplaza z vilami?

Gospica moja! Vi ne marate filozofije. Saj se še živo spominjam, ko sva sedela skupaj v oni hladni dolini pod gričem, s katerega gleda bela cerkev tako prijazno tja v daljni, nizki svet; pod nama je šumljal potok, in po sivih vrbah, ki obraščajo breg, so se preletavali zlatokljuni kosi; zadnjikrat sva tamkaj vkup sedela, roke v rokah, in jaz sem Vam tiho govoril o najinem slovesu; tedaj se me je polotila nenadoma neka filozofska — rekel bi — budalost, in jel sem Vam slikati, kaj je ljubezen, kakšna je moja, sedaj jasna, cvetoča, in kakšen bo njen sad. A Vi ste mi dejali, da ne marate takih filozofskih premišljevanj, da Vam je dovolj vedeti, da Vas ljubim, in da gledate v prihodnjost z ravno tako jasnim, veselim očesom kakor v sedanjost.

A jaz nisem mogel pustiti slabe svoje navade in bogzna kolikokrat sem se že pregrešil zoper Vašo izrečeno željo: — navada železna srajca.

Dokler je sijalo to zlato nežnih rožic, — tedaj sem bil tudi jaz vedno veselega srca, in radostno in brez strasti sem gledal oddaleč borno in ostudno počenjanje teh in onih, ter kazal Vam, gospica moja, pravo podobo naših narodnih in nenarodnih burkežev. Klečeplaz je stiskal pesti za menoj, naš "oča" je pobiral kamenje, — Luka Jeran pa je pridigoval in molil in žugal s hudičem in peklenskim ognjem. Jaz se jih nisem zbal, gospica moja, saj sem služil Vam, in vedel sem, da ste mi Vi hvaležni, — in "očetovo" kamenje me ni zadelo in Jeranov pekel me ni pogoltnil.

Ahčin je svoje dolge prste sklepal in odklepal tako grozovito, da sta se še stavec in korektor stresla in motila v svojem delu in mi je urednik cele stavke brisal. Tako sta dejala enkrat, da je fajmošter Tavčar "rabarbaro" prodajal, funt po pet grošev; pa to ni res — prodajal jo je drugi fajmošter, katerega urednik obrajta, in draža je bila — funt po sedem grošev.

Sapienti sat! Tožno, pusto vreme je, — kako naj bo človek vesel? Torej oprostite ,gospica moja ,ako Vam rečem ,da je moje današnje pismo zadnje v tej vrsti! Morda me nikdar več ne bo, morda pridem zopet kmalu, in potem se bova razgovarjala o teh in onih, naj se za sedaj malo odpočijejo. Kmalu bo padel sneg — in potem bo vse tiho in mirno, po širokem svetu — le v mojem srcu ne, saj ono bije brez miru le za Vas — blaga moja gospica!

H koncu pa naj tebe še omenim, ljubček moj, sveti Klečeplaz, le moli in rasti v svetosti in milosti, in vodi jih za nos, kaplane in kuharice, ki te spoznavajo, — in čakaj mirnega in veselega srca tistega dneva, ki ti bo prinesel zasluženi in zaželjeni "orden". S teboj tiho veselil Baptista.

(Konec.)

Novo Veselje za Izčrpane.—Izmučene, Nervozne Ljudi.

Nuga-Tone je učinkovita in hitra.

Nuga-Tone povrne življenje in moč izčrpanim živcem in mišicam. Napravi rdeče krvi, močne in umirjene živce in na čudežen način poveča njih moč vzdržljivosti. Daje blažilen spanec, dober tek, fino prebavo, reden stol, mnogo navdušenja in ambicije. Če se dobro ne počutite, je vaša dolžnost, da jo poskusite. Vas nič ne stane, ako vam ne stori dobro. Je prijetna za vživati in pomirili se boste boljši takoj. Če vam je že jo predpisal vaš zdravnik, potem pojdite take v lekarno in kupite Nuga-Tone. Ne sprejmite nadomestil. Vživajte jo par dni in če se ne počutite boljši in če ne zgledate bolji, nesite ostalo nazaj lekarnarju, ki vam bo povrnil vaš denar. zdelovatelji Nuga-Tone zahtevajo od vseh lekarnarjev, da jamčijo za isto in povrnejo denar, če niste zadovoljni. Priporočena, jamčena in na prodaj v vseh lekarnah. (Advertisement)

V NAJEM SE ODDA

trgovina z grocerijo, poleg so štiri sobe za stanovanje. V veliki slovenski naselbini v Meadow Lands, Pa. Za pojasnila pišite na naslov: John Stare, Box 85, Meadow Lands, Pa. (Adv.)

NAZNANILO.

Rojakom v državi Illinois naznanjam, da jih obiščem v kratkem v svrho merila za moške obleke, kakor tudi dežnih plaščev. Unijsko delo, zmerne cene, točna postrežba se priporočam za naročila. John Homez, Auburn, Ill. (Adv.)

ZA KUHANJE PIVA DOMA

imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričajte, da je doma pri nas kuhani vedno le najboljši in najcenejši. Dobiti je tudi zbirko sodov, steklenic in raznih loncev, itd.

Mi vam dostavimo naročilo po pošti, točno v vse kraje.

Grocerijam, sladčičarjem in v prodajalne železnine damo primeren popust pri večjih naročilih. Pišite po informacije na:

FRANK OGLAR,
6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

VABILO

na veselico in k razvitju zastave

katero priredi

Društvo "Bratje ljubezni"

št. 340, S. N. P. J., Wyano, Pa.

dne 3. septembra 1923, na "Labor Day" v Unijski dvorani na Wyano, Pa.

Uljudno vabimo vsa društva in posamezne rojake in rojakinje domače in vse bližnje okolice, da se vdeleže te naše slavnosti v obilnem številu. Program se prične izvajati in sicer:—od 10 do 11 ure dop. sprejemanje društev ob znanjstih razvitje zastave in potem sledé govori; prvi govori br. A. Zornik in za njim drugi. Po končanih govorih se takoj prične pohod po naselbini in za tem sledi ples in mnogo razne druge zabave. Od šestih pa do pol osme ure zvečer bode na dnevnem redu razprodaja raznih stvari v korist zastave.

Igrala bode izvrstna godba in veseličnl odbor bode skrbel, da bo z vsem dobro in točno postreženo vsem.

Vstopnina za moške ali za par $1.00. Ženske bez spremstva 25c.

Pridite vsi in zabavajte se z nami pri naši slavnosti dne tretjega septembra, t. l., uljudno vabi ODBOR.